

Γλωσσάρι όρων- Παγκοσμιοποίηση και μετανάστευση

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΔΕΚΑΤΟ - ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΠΟΙΗΣΗ ΚΑΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Κοσμοπολίτης: είναι αυτός που θεωρεί πατρίδα του τον κόσμο όλο. Ο πολίτης της πόλης με την αρετή ή την σοφία του κοσμεί την πόλιν. Ένας τέτοιος πολίτης δεν ανήκει μόνο στην πόλιν, αλλά στον κόσμο όλο, είναι κοσμοπολίτης. Ο Σωκράτης το είπε ακόμα πιο εύστοχα: «Δεν είμαι Αθηναίος, ούτε Έλληνας πολίτης, αλλά πολίτης του κόσμου». Οι Έλληνες από αρχαιότατων χρόνων είναι λαός ναυτικός και ταξιδεύουν στα πέρατα του κόσμου. Επομένως, δεν είναι παράξενο που στην αρχαία Ελλάδα γεννιέται η έννοια του κοσμοπολίτη.

Παγκοσμιοποίηση: σημαίνει παγκόσμια κυκλοφορία ανθρώπων, αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου. Σημαίνει κατάργηση των συνόρων και μεγαλύτερη επικοινωνία και αλληλεξάρτηση μεταξύ των ανθρώπων και των κρατών. Κυρίως λόγω της μεγάλης ανάπτυξης της τεχνολογίας των επικοινωνιών, ο κόσμος όλος είναι ένα παγκόσμιο χωριό.

Παγκόσμια κοινωνία: ο κόσμος όλος αποτελεί την παγκόσμια κοινωνία, η οποία είναι οργανωμένη σε ανεξάρτητα κράτη. Δεν υπάρχει ένα παγκόσμιο κράτος που νομοθετεί και επιβάλλει νόμους σε όλα τα κράτη. Εκ των πραγμάτων λοιπόν στις σχέσεις των ανθρώπων που ζουν σε διαφορετικά κράτη, παρεμβάλλεται το κράτος (π.χ. χορήγηση διαβατηρίου). Δηλαδή, υπάρχει η παγκόσμια κοινωνία με τα παγκόσμια προβλήματα, αλλά δεν υπάρχει παγκόσμιο κράτος που να επιλύει τα παγκόσμια προβλήματα.

Παγκόσμια προβλήματα: τον 21^ο αιώνα υπάρχουν προβλήματα υπερεθνικά και απαιτούν υπερεθνική λύση. Αυτό απαιτεί την ύπαρξη κυρίως ενός ισχυρού και αποτελεσματικού ΟΗΕ, αλλά και άλλων διεθνών περιφερειακών οργανισμών. Το ερώτημα είναι: μπορεί ο ΟΗΕ να αντιμετωπίσει τα παγκόσμια προβλήματα, αφού υπάρχουν κράτη-μέλη που δεν εφαρμόζουν τις αποφάσεις του (π.χ. η Τουρκία για το Κυπριακό); Αφού ο ΟΗΕ δεν έχει τα μέσα-τη δύναμη να επιβάλλει τις αποφάσεις του; Πάντως, η πινακίδα στην είσοδο του κτιρίου του ΟΗΕ αναφέρει: «Η ελπίδα ότι η ανθρωπότητα θα ξεπεράσει όλα τα εμπόδια για ειρήνη και ευημερία είναι μέσα στη φύση του ανθρωπίνου όντος».

Παγκόσμια προβλήματα είναι π.χ.:

α) Η φτώχεια. Η φτώχεια κυριαρχεί σε πολλές χώρες. Οι χορτασμένοι βλέπουν τους πεινασμένους της γης να πεθαίνουν και δεν συγκινούνται. Ίσως γι' αυτό η Θεία δίκη είναι ακριβοδίκαιη. Οι πρώτοι πεθαίνουν από το πολύ φαγητό, οι δεύτεροι πεθαίνουν από την πείνα.

β) Η παιδική θνησιμότητα. Δεκαπέντε εκατομμύρια περίπου παιδιά κάθε χρόνο πεθαίνουν από «παιδικές» ασθένειες και απροσδιόριστος αριθμός παιδιών δεν μεγαλώνει σωστά, σωματικά και πνευματικά. Η φτώχεια, η γέννηση πολλών παιδιών, ο αναλφαριθμητισμός, η έλλειψη υγειονομικής προστασίας είναι οι κύριοι παράγοντες. Η μείωση των γεννήσεων κυρίως στην Αφρική, η ανάπτυξη και η βοήθεια των πλουσίων χωρών μπορούν να αμβλύνουν το πρόβλημα.

γ) Τα ναρκωτικά. Η σημερινή κοινωνία έχει χάσει την παραδοσιακή κοινότητα και αλληλεγγύη. Είναι κοινωνία του άγχους, της καταπίεσης, του μοναχικού πλήθους, της φυγής από την πραγματικότητα. Κάποιοι αδύναμοι χαρακτήρες καταφεύγουν στα ναρκωτικά, τα οποία τους οδηγούν στην πραγματική φυγή από την πραγματικότητα, δηλαδή στον θάνατο. Πώς μπορεί κανείς να αντιμετωπίσει αυτή την απειλή; Το καλύτερο όπλο είναι το «γνώθι σ' αυτόν». Μόνο αν γνωρίσεις όσο γίνεται πιο βαθιά και ειλικρινά τον εαυτό σου-το αληθινό «γιατί» της αιχμαλωσίας σου από τα ναρκωτικά-μπορείς να προχωρήσεις στο «πώς» θα απελευθερωθείς από αυτά.

δ) Η τρομοκρατία. Στις 11 Οκτωβρίου 2001 έγινε το τρομοκρατικό χτύπημα στους δίδυμους πύργους της Νέας Υόρκης με 3.000 περίπου νεκρούς και 25.000 τραυματίες. Η απευθείας μέσω τηλεόρασης μετάδοση του γεγονότος συγκλόνησε την παγκόσμια κοινή γνώμη. Την επόμενη μέρα ο κόσμος ήταν διαφορετικός. Η τρομοκρατία απειλεί τους πάντες, παντού

και κάθε στιγμή. Είναι άορατη γι' αυτό δύσκολα αντιμετωπίζεται. Για την αντιμετώπισή της χρειάζονται: πολιτική βούληση, διεθνής συνεργασία, κατάλληλο θεσμικό πλαίσιο, εκσυγχρονισμός των διωκτικών μέσων.

ε) Τα πυρηνικά. Τα υπάρχοντα πυρηνικά μπορούν να καταστρέψουν την ανθρωπότητα. Όσο περισσότερες χώρες έχουν πυρηνικά, τόσο αυξάνονται οι κίνδυνοι. Βεβαίως, η πυρηνική ενέργεια μπορεί να προσφέρει πολλά για ειρηνικούς σκοπούς, αλλά χρειάζεται να επιλυθεί το πρόβλημα των πυρηνικών αποβλήτων. Και πάλι, πάντα ελλοχεύει ο κίνδυνος του λάθους. Όμως, αν οι γύρω χώρες έχουν πυρηνικά εργοστάσια, μπορεί η Ελλάδα να μην έχει;

στ) Η ενέργεια. Όλη η ζωή βασίζεται στην ενέργεια, γι' αυτό όλες οι χώρες έχουν αυξημένες ανάγκες για ενέργεια. Υπάρχουν πολλές πηγές ενέργειας. Ειδικότερα, η ηλεκτρική ενέργεια παράγεται από το λιγνίτη, το πετρέλαιο, το νερό, τον αέρα, τον ήλιο, το υδρογόνο κτλ. Δεδομένου ότι η ανθρωπότητα αυξάνει τις ανάγκες της σε ενέργεια και ότι οι παραδοσιακές πηγές δεν είναι αστείρευτες, το μέλλον ανήκει στις ανανεώσιμες πηγές (π.χ. αιολική και ηλιακή ενέργεια).

ζ) Η τεχνολογική ανεργία. Οι τεχνολογικές εξελίξεις στην εποχή μας μοιάζουν με τον Ιανό, δηλαδή έχουν δύο όψεις. Μπορούν να είναι για καλό και για κακό. Μπορεί να αυξηθεί η παραγωγή αγαθών και ο ελεύθερος χρόνος των εργαζομένων, αλλά π.χ. η χρήση ρομπότ στις επιχειρήσεις θέτει σε ανεργία και στο κοινωνικό περιθώριο στρατιές εργαζομένων. Το «πώς» τελικά θα χρησιμοποιηθεί η τεχνολογία εξαρτάται από εμάς.

Παγκόσμιος πολίτης: η παγκόσμια κοινωνία χρειάζεται παγκόσμιους πολίτες. Ο παγκόσμιος πολίτης ενστερνίζεται παγκόσμιες αξίες, ενδιαφέρεται για την παγκόσμια διάσταση των τοπικών και περιφερειακών προβλημάτων, αλλά και για τα παγκόσμια προβλήματα σε έναν αλληλεξαρτώμενο κόσμο. Επισημαίνεται ότι ο παγκόσμιος πολίτης με παγκόσμια συνείδηση δεν αναιρεί τον πολίτη με τοπική, εθνική, ευρωπαϊκή συνείδηση. Αν αναλογιστεί κανείς ότι ο πλανήτης γη αποτελεί έναν κόκκο άμμου στην απεραντοσύνη του σύμπαντος, θα συνειδητοποιήσει ότι αποτελεί αδήριτη ανάγκη να είναι παγκόσμιος πολίτης, ώστε να συμμετέχει στις παγκόσμιες εξελίξεις. Να ενδιαφέρεται για τον πλανήτη γη, γιατί κάθε γενιά έχει ανθρώπινη υποχρέωση να τον παραδώσει αλώβητο στις επόμενες.

*** **

Μεγαλούπολη: είναι η μεγάλη πόλη με εκατομμύρια πληθυσμό, με πολλά προβλήματα λόγω μεγέθους. Από την πόλη-κοινότητα φθάσαμε στη μεγαλούπολη με τις απρόσωπες σχέσεις. Και επειδή ο βίος είναι αβίωτος σε αυτές τις πόλεις, έχει ξεκινήσει η αντίστροφη κίνηση: να ξαναβρούμε την πόλη-κοινότητα και τις κοινωνικές σχέσεις, μια πόλη με ταυτότητα και ανθρώπους που θα αγαπούν την πόλη τους.

Παγκόσμιες πόλεις: κάποιες μεγαλουπόλεις έχουν εξελιχθεί σε παγκόσμιες πόλεις, ως κέντρα της πολιτικής, της οικονομίας, του πολιτισμού (Βρυξέλες, Νέα Υόρκη, Βερολίνο, Παρίσι κτλ.).

Πόλη των 15'λεπτών: η αναζήτηση μιας βιώσιμης και ανθρώπινης πόλης οδήγησε στην ιδέα της «πόλης των 15' λεπτών». Μια ιδέα η οποία επιτρέπει στους πολίτες να έχουν πρόσβαση στις αστικές καθημερινές τους ανάγκες, σε μόλις 15 λεπτά με τα πόδια ή το ποδήλατο. Ο στόχος είναι να βελτιωθούν τόσο οι συνθήκες διαβίωσης (εργασία, προμήθεια αγαθών, εκπαίδευση, διασκέδαση κτλ.), όσο και η προστασία του περιβάλλοντος.

Πόλις: σύμφωνα με τον Αριστοτέλη, η πόλις αποτελεί επέκταση της οικίας και της κώμης. Κώμη είναι «η εκ πλειόνων οικιών κοινωνία», ενώ **πόλις** είναι «ή εκ πλειόνων κωμών κοινωνία». Αποτελεί τον τελευταίο κρίκο της αλυσίδας: οικία-γένος-φατρία-φυλή-πόλις. Η πόλις είναι κοινότητα ανθρώπων, η οποία συγκροτεί την πόλη-κράτος. Είναι μια πολιτική κοινότητα, που έχει σκοπό, κατ' αρχήν, το ζην και μετά το ευ ζην. Πρώτα εξασφαλίζεται η διαβίωση και μετά η καλή διαβίωση.

Ταυτότητα πόλης: προσδιορίζει την πόλη, τους κατοίκους της και τις κοινωνικές σχέσεις των ανθρώπων. Κάθε πόλη έχει τις υποδομές της (κατοικίες, πλατείες, υπηρεσίες κτλ.) και οι άνθρωποι αναπτύσσουν πολλές και ποικίλες δραστηριότητες (διοίκηση, παραγωγή,

εμπόριο, εκπαίδευση, αναψυχή κτλ.). Η ποιότητα των υποδομών και των δραστηριοτήτων καθώς και οι συνθήκες ζωής της πόλης (ασφάλεια, ευκολία μετακίνησης, καθαρό περιβάλλον κτλ.) προσελκύουν ή απωθούν τους κατοίκους.

*** **

Μετανάστευση: είναι η προσωρινή ή μόνιμη εγκατάσταση ατόμων ή ομάδων σε άλλο τόπο, είναι η γεωγραφική κινητικότητα του πληθυσμού. Η μετανάστευση, είτε μεμονωμένα είτε κατά ομάδες, άλλοτε ειρηνικές και άλλοτε βίαιες, είναι χαρακτηριστικό της ιστορίας. Είναι παγκόσμιο φαινόμενο και μάλλον δεν υπάρχει ιστορική περίοδος χωρίς μετανάστευση. Οι άνθρωποι μετακινούνται για διάφορους λόγους: πόλεμοι, φυσικές καταστροφές, φυλετικές, θρησκευτικές και πολιτικές διώξεις, φτώχεια, πείνα, δίψα κτλ. αναγκάζουν πληθυσμούς σε αναζήτηση μιας καλύτερης ζωής. Άρα, δεν μπορεί να υπάρξει ένας κόσμος χωρίς μετανάστευση. Η μετανάστευση είναι ένα παγκόσμιο φαινόμενο με πολλές διαστάσεις: δημογραφικό, ανθρωπιστικό, πολιτισμικό, πολιτικό, ασφάλειας, διεθνών σχέσεων κτλ.

Μετανάστευση εσωτερική: είναι η μετανάστευση από μια περιοχή της χώρας σε άλλη. Παράδειγμα: από την ύπαιθρο στις πόλεις, που είναι γνωστή ως αστικοποίηση ή αστυφιλία. Το μέγεθος της Αθήνας, της Θεσσαλονίκης, της Πάτρας και όλων των πρωτευουσών των νομών της χώρας είναι προϊόν εσωτερικής μετανάστευσης. Εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι άφησαν τα χωριά τους και πήγαν στις πόλεις αναζητώντας μια καλύτερη ζωή.

Μετανάστευση διεθνής: είναι η μετακίνηση ατόμων ή ομάδων σε άλλη χώρα. Παράδειγμα, από την Αλβανία στην Ελλάδα ή από την Ελλάδα στη Γερμανία. Η χώρα από την οποία προέρχονται οι μετανάστες λέγεται χώρα προέλευσης. Η χώρα στην οποία εγκαθίστανται λέγεται χώρα υποδοχής. Αν η διεθνής μετανάστευση γίνεται προς χώρες της ίδιας Ηπείρου ονομάζεται ηπειρωτική. Αν γίνεται προς άλλη Ήπειρο ονομάζεται υπερπόντια.

Μετανάστευση- Εθνική Στρατηγική Ένταξης: η χώρα έχει διαμορφώσει μια στρατηγική ένταξης των μεταναστών. Στο πλαίσιο αυτό, μεταξύ άλλων, χρειάζεται να λαμβάνονται υπόψη η έλλειψη εργατών σε πολλούς τομείς (αγροτικός, τουριστικός, οικοδομικός κτλ.), η ανάγκη για εργατικό δυναμικό με δεξιότητες ή εξειδίκευση, η δυσχέρεια ένταξης κάποιων Μουσουλμάνων, λόγω θρησκείας, η ύπαρξη πολλών χριστιανών σε Συρία, Λίβανο, Αίγυπτο, Αιθιοπία κτλ. που έχουν ιστορικές ρίζες με τον ελληνισμό, άρα, δεν έχουν πρόβλημα ένταξης και ενσωμάτωσης. Επίσης, η εκπαίδευση των μεταναστών αποτελεί τον καλύτερο τρόπο ένταξης-ενσωμάτωσης στην ελληνική κοινωνία. Το ανήκειν σε ένα έθνος συμπεριλαμβάνει δύο στοιχεία: την καταγωγή και τον πολιτισμό. Η παιδεία-ο πολιτισμός αποτελεί τον δεσμό του πολίτη με τον λαό και τη χώρα.

Μετανάστευση- Ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης: η Ε.Ε. το 2024 κατέληξε σε συμφωνία και θέσπισε έναν νέο κανονισμό για τη διαχείριση του ασύλου και της μετανάστευσης. Ο κανονισμός προβλέπει νέους κανόνες μετανάστευσης, και κοινούς κανόνες και κοινή διαδικασία ασύλου σε ολόκληρη την Ε.Ε., που οφείλουν να ακολουθούν όλα τα κράτη μέλη της Ε.Ε.

Μεταναστευτικές ροές: πρόκειται για μαζική άτυπη μετανάστευση, η οποία άρχισε κυρίως μετά την κατάρρευση της Σοβιετικής Ένωσης και συνεχίστηκε τον 21^ο αιώνα. Αρχικά πληθυσμοί από τις χώρες της πρώην Σοβιετικής Ένωσης και αργότερα από την Ασία και την Αφρική μετακινούνταν προς την Ευρώπη, τις Ηνωμένες Πολιτείες, την Αυστραλία κτλ.

Πολιτικός πρόσφυγας: σύμφωνα με τη Συνθήκη της Γενεύης, «Πρόσφυγας είναι κάθε πρόσωπο που, λόγω δικαιολογημένου φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας, κοινωνικής τάξης ή πολιτικών πεποιθήσεων, βρίσκεται εκτός της χώρας της οποίας είναι υπήκοος και δεν μπορεί ή, λόγω φόβου, δεν επιθυμεί να απολαμβάνει της προστασίας της χώρας αυτής».

Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες: το 1950, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ δημιούργησε την Ύπατη Αρμοστεία για τους Πρόσφυγες με εντολή να καθοδηγεί και να συντονίζει τη διεθνή δράση για την προστασία των προσφύγων και την εξεύρεση βιώσιμων λύσεων. Το 1951 ψηφίστηκε η «**Συνθήκη της Γενεύης για τους Πρόσφυγες**», που αποτελεί το βασικό νομικό κείμενο για το έργο της Ύπατης Αρμοστείας.